

A tánc – mákony

„Az, aki nagyon tud táncolni, ha uralkodik a testén és uralja a ritmust, mindenképpen eljut az eksztázis állapotába. Legyen az néptáncos, ropjon rock and rollt, vagy break-et” – fogalmazza több évtizedes tánc-életműve tanulságát lapidáris tömörséggel Novák Ferenc, a közismert koreográfus és rendező a Honvéd Művészegyüttes vezetői szobájában.

Fiatal néprajzos korában Novák Ferenc az elsők között látogatott el Székre. Megismerkedve az ottani emberekkel, kultúrájukkal, táncaikkal, azt vallja, hogy utána ahányszor beállt a széki négyest táncolók közé, szinte minden alkalommal – még itatra sem volt szükség hozzá – bekövetkezett a tánc-önkívület, az eksztázis. – „Az eksztázishoz a nem művi nem kémiai szerek által elnyerthez, két dolog szükséges: a váratlan élmény, és a hit. Mindkettőre álljon itt egy-egy példa. Életemben először 1958-ban gyalogoltam fel Székre. Szerencsémre a boldogemlékeztető Zólyomi Gyula igazgató-tanító házához tévedtem. Ő befogadott, s mindjárt újságolta: táncház lesz nálunk itt a felszegen, a Kali néni házában. Menjünk, ha látni, hallani akarsz! Felkerekedtünk. Kali néni tiszta szobájában akkor még a régi petróleumlámpás táncház kellős közepébe kerültünk. A lassúnál tartott a táncrend, a kezdő lépéseknél. A kis dobogón ülő háromtagú zenekar tövében karéjba kapaszkodott fiúk énekelték:

Le is szállnak
Fel is szállnak
A fecskék...

Énekelték?! Számomra szinte földöntúli módon kántálták, hiszen ott Széken a férfiak legalább egy oktávval magasabban éneklék dalukat, mint másutt. Elvárászlódtam, lebegő eksztatikus állapotba kerültem. Egy váratlan új és mégis ősi, ismeretlenül ismerős, őszintén megnyílt világba csöppentem. Pedig néprajzos voltam, s Muharai Elemér bácsi nemegyszer vitt el magával gyűjtőtűtjára. Hányszor kellett kapacitálni a falusiakat, hogy valami régi eredeti dalt énekeljenek nekünk. A fiatalja kinevetett, végül egy-két idős kötélnek állt. De itt Széken ezek az életerős legények, szívük-lelkük kitárva, sirtak fel dalaikban, min-

den külső könnyörgés nélkül. Sőt éppen a maguk örömeire, bánatára tettek. Ez megfogott, ez a világ. Egész éjszaka nem tudtam aludni. Magam fölött lebegtem ott, s akkor határoztam el, hogy a szakdolgozatom témáját innen választom. A széki embereket, táncaikat, szokásaikat írom meg az Ortutay Tanszéknek. Nem volt ezzel az eksztázissal másképp Korniss Péter vagy Módos Péter sem, akiket egy-két évre rá vittem fel Székre, sőt, még Eörsi István is elvárászlódott a székiek között. Akkor még érdekelték az ilyesmik...

A nem művi eksztázis eléréséhez hit is szükségeltetik. Hit abban, hogy a táncosnak éppen azt, és éppen úgy kell eltáncolnia. A legénynek a legényes a testi-lelki mondandója. Hit szükséges a mozgás önkifejező erejében. Abban, hogy a táncos minden alkalommal igenis el képes mondani az ő tánc-versét, tánc-hitvallását. Mi annak idején Györgyfalvai Katalinnal, Szigeti Károllyal, majd később Foltin Jolánnal, Stoller Antallal és Telkes Lajossal a Bihari Táncegyüttesben igyekeztünk megteremteni azt, ami még nem volt – a Magyar Koreográfiai Iskolát. Ez az iskola ma már természetes, mint a levegő, és nemzetközileg ismert, méltányolt. Az ötvenes évek végén hatalmas volt az ellenállás abbéli törekvésünkkel szemben, hogy bármilyen színházi dramatikus történetet táncban jelelnünk meg. A tánc nyelvén, a magyar illetve a Kárpát-medencei népek motívumaival. Már-már önmagunkban is megingott a hitünk, amikor megjelent Magyarországon Antonio Gades és együttese. Az Operaházban léptek fel. Eksztázisban figyeltük színházukat. Ültünk székeinkben és mégis velük együtt zuhantunk-emelkedtünk. Akkor lettünk teljesen biztosak önmagunkban. Amit Antonio Gades csinált, azt csináltuk mi is a magunk módján. Ő erősített meg bennünket a magyar iskola végérvényes jogosságában.

Ma már nem táncolok, nem ragad el az eksztázis. Vagy ha el is ragad, ritkán. Mert ki tud ellenállni a fiatal táncos lendületének, aki mozgása teljes birtokában engem is ritmusra hangol. Ilyenkor újra hat a tánc mákonya, és ismét részese az ember e világ kegyelmi állapotának, a mozgás eksztázisának.

-szil